

Koostööprojekt „Põhja-Eesti paepealsed maitseid” Õppereis "Loviisa Wanade Majade päevad – 2026 28.-29.august 2026.a. aruanne

Loviisa Vanade Majade üritust peetakse alates 2005. aastast. Külastajad saavad tutvuda vanade majade ja kaunite hoovidega. Kaasatud on eramud, mis on kas üle 100 aasta vanad või esindavad muul viisil sündmuse jaoks olulisi ehituspärandi väärtusi. Osa maju on renoveeritud, osa on praegu renoveerimisel, alati traditsioone austades. Kuna üritusel olevad majad on kodud, on need individuaalsed ja näitavad elanike isiklikku viisi vana maja renoveerimisel ja koduks kujundamisel. Läksimegi huvilistega uudistama ning inspiratsiooni saama, kuidas saaksime meie traditsiooniliseks muutunud Avatud triiphoonete ja aedade päevale ja Avatud Talude päevadele lisada juurde midagi teistsugust. Alustasime Labby maamõisast, kuna nad osalevad ka Loviisa Vanade Majade päevadel.

Labby maamõis

Labby mõis on ajalooline aadlimõis, mille tänapäevasesse tegevusse on ühendatud kultuuripärand, mahetootmine, looduskaitse ja kohalik toidutootmine. Praegune peahoone on ümber paigutatud Savonlinnast 1865.a. Labby ajalooline põhitegevus oli piimatootmine ja juustu valmistamine. Umbes 50 aastat tagasi otsustati koondada piimatootmine rohkem Kesk- ja Lääne-Soome aladele ning seetõttu lõpetati piimakarjakasvatus Labbys. Mõisa juustukeldrid on säilinud ja need on oma mõõtmelt muljet avaldavad – hiljem kasutati neid kartulite hoiustamiseks. Viljamagasin oli mõisa ühine viljaladu, kuhu koguti ja säilitati põllumajanduses toodetud vilja.

Sellised hooned olid mõisamajanduses olulised, sest võimaldasid saaki hoida pikema aja jooksul ning kasutada seda vastavalt vajadusele – seemneviljaks, loomasöödaks või müügiks.

Labby viljamagasin on säilinud ning seal eksponeeritakse vanade põllutööriistade kogu, seega hoone toimib omamoodi sillana vana mõisamajanduse ja tänapäeva vahel.

Praeguse omaniku isa saabus Labbysse Karjalast, tuues kaasa uue peatüki mõisa arengusse.

Tänapäeval on üle mindud mahetootmisele ja kasvatatakse Herefordi tõugu veiseid. Karjas on keskmiselt 35 Herefordi põhikarja looma ning lisaks noorloomad, kusjuures tootmine põhineb

suurel määral rohumaade kasutamisel. Veiseliha müüakse ka kohalikel turgudel, millega luuakse otseühendus tootja ja tarbija vahel. Põllumajandusmaa kasutamisel pööratakse olulist tähelepanu looduskaitsele, millega näidatakse, et loodusväärtuste säilitamine ja põllumajandusmaa kasutamine toimivad koos väga hästi. Ligikaudu 70 hektari eest saadakse

mahetoetust suurusjärgus 400 eurot hektari kohta, millele lisandub püsiaedade toetus.

Muljet avaldas ka mõisa energiakorraldus. Kogu kompleks on ühendatud tsentraalse õhk-vesi küttesüsteemiga. Varem kasutati kütmiseks hakkepuitu, kuid tänapäeval on küttesüsteem moderniseeritud ja energiakasutus on muudetud tõhusamaks.

Mõisa kasutatakse ka pärandkultuuri tutvustamiseks ja erinevate ürituste korraldamiseks, kus pakutakse külastajatele kohalikku mahetoodangut. Pakutakse kodumajutust, peoruume ja giidiga ekskursioone. Alates 2024.a on pererahvas avanud oma kodu ukseid Loviisa vanade majade päevadel.

Labby mõisa puhul oli seos Loviisan Wanhat Talot (LWT) tegevusega. Loviisa piirkonna vanade hoonete ja talude väärtustamine sobib hästi Labby põhimõttega säilitada ajaloolist keskkonda ning anda vanadele hoonetele ja rajatistele tänapäevases majanduses uus kasutus.

Peamine õppetund: Labby näitab, et ajaloolist mõisa ei pea kasutama ainult muuseumina vaid seda saab arendada toimivaks maheettevõtteks, kus põllumajanduslik toidutootmine, looduskaitse ja ajalooliste hoonete säilitamine koos tänapäevase energialahendusega toetavad üksteist.

Aivar ja Elena

Rönnäsi saarestikumuuseum

Soome maalilises Loviisa piirkonnas (ajaloolises Pernaja vallas) asuvas Rönnäsi saarestikumuuseumis võttis meid vastu Henry Forssell, kes on selle muuseumiga tegelenud juba muljetavaldavalt 41 aastat. Huvitav on see, et muuseumi hoone on rikkaliku ajaloo – enne muuseumiks saamist tegutses samas majas suur lehmalaut, kus peeti 50 kuni 60 lehma.

Muuseumi esimesel korrusel asub põhinäitus, mis annab hea ülevaate kohalikust rannikuelust. Näitus algab hülgepüügi, linnujahi ja karjanduse tutvustamisega. Lisaks saab seal näha vanu kalavõrke, 1912. aastast

pärit Soome paadimootorit ning uurida, millal sai piirkonnas alguse naaritsanahkade tootmine. Esimese korruse vasakus tiivas korraldatakse tavaliselt erinäitusi, kuid meie külastuse ajal oli see osa juba suletud, kuna talvehooajaks paneb muuseum ukse kinni.

Kõige olulisema osa muuseumi väljapanekust moodustavad paadid. Esimesel korrusel on esindatud nii kaubaveoks kui ka kalastuseks mõeldud alused erinevatest ajastutest. Eraldi on välja toodud valget värvi suvitajate paadid, mis

eristuvad selgelt tavalistest töistest kalapaatidest. Muuseumi teises otsas on eksponeeritud juba uhkemad ja suuremad paadid.

Väga põneva osa ajaloost moodustab salakaubavedu, mis toimus Soome keeluseaduse ajal aastatel 1919–1932. Väljapanekus on näha

kuulsad "piirituse torpeedod". Need pandi koos soolakotiga merre, tänu millele vajusid need esialgu põhja peitu. Soola sulades tõusis torpeedo hiljem taas pinnale. Selle teemaga seoses on muuseumis esitletud ka Eesti mängufilmi "Tulivesi". Piirituseveo idapiiriks Eestis oli Mahu ja Soomele lähim viinavabrik asus Naissaarel, salakaubavedu lõppes 5.04.1932 alkoholi legaliseerimisega Soomes. Lisaks piirituse veole tegeleti ka soola salakaubandusega.

Muuseumi teine korrus on tervenisti pühendatud erinevatest aastatest pärit säilinud paatidele ning seal saab näha ka ehtsat vanaaegset paaditöökoda. Eriti soe on sealne Eesti seos: eksponeeritud on paat, mille ehitas 1907. aastal kalur Johan Andersonile Eestist pärit paadimeister Joosep Piibemann, kes tegutses Soomes juba enne sõda. Piibemanni

pojapoeg on muuseumile kinkinud ka kaks tööriista, millega vanaisa omal ajal paate ehitas. Kerli ja Ene

Kabböle sadam ja mälestusmärk

Esimesel reispäeval külastasime väikest Kabböle küla, mis on ajalooliselt tuntud alates 1906.a, kui Põhja-Eestist rändasid sinna kalurid ja asustasid küla. Algselt kolis Soome üheksa peret Kuusalu kihelkonna Kõnnu rannast. Esimese maailmasõja lõpus elas Kabböle külas 12 eesti peret, kokku 70-80 inimest. Ajalooliselt on tegemist Soomes eestlaste asustuskülaga, mille tekkimine ja käekäik on väga hästi dokumenteeritud ja säilinud ning mis tänapäevani kõnetab ranniku rahvast mõlemal pool Soome lahte. Kabböle elanikud säilitasid aastakümneid oma identiteedi, rääkisid omavahel eesti keelt ja hoidsid tihedaid sidemeid kodumaaga. 20. sajandi esimesel poolel kujunes sellest Eesti-Soome sõbrakaubandus. Kabböle küla tuntuim eestlane on Aleksander Warma - Eesti diplomaat ja poliitik, kes oli sõjaeelse Eesti viimane suursaadik Helsingis. Hiljem juhtis Eesti eksiilvalitsust peaministrina presidendi ülesannetes.

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Kabböle on väike jahisadam, pakkudes teenuseid harrastusmeresõitjatele. Sadamas tegutseb suvehooajal Marina kohvik-restoran, mille menüüs on eestlaste lemmiktoidud, mis viitab ajalooliselt kujunenud ühtsetele maitsetele mõlemal pool Soome lahte.

Kabböles asuv mälestusmärk on austusavaldus esimestele üle lahe rännanud eesti kalurite peredele. Vana piirikivi külge on kinnitatud mälestustahvel, mis ei lase nende lool ja pingutustel ununeda. Pernaja vald tähistas 2006. aastal Kabböle küla 100. aastapäeva. Piduliku sündmuse korraldasid Tuglase Selts, Waves Connection projekt ning Eesti ja Soome saatkonnad. Suursaadikud Priit Kolbre ja Jaakko Kalela avasid 1906. aasta suvel saabunud Eesti väljarändajate mälestuseks mälestustahvli kirjaga: **"Te tulite võõrsile lootusega paremale elule, kuid siingi oli elu karm ning nõudis tööd ja vaeva".**

Kabböle küla asutamisest eestlaste poolt on tänaseks möödunud juba 120 aastat.
Anna ja Ailar

Porvoo vanalinn

Porvoo vanalinna keskaegne tänavavõrk ja valdavalt 18.–19. sajandist pärinevad elumajad on terviklikult säilinud. Linnale on iseloomulikud munakivi sillutisega tänavad ja rootsipunast värvi majad. Läbi linna voolab Porvoo jõgi, mille

kallastel asuvates vanades paadikuurides on avatud hubased kohvikud. Vanalt puusillalt avaneb suurepärase vaade vanadele puumajadele, mis seisavad külge-külge kõrval jõe kaldal ja pakuvad külastajatele võimalust otse veepiiril asuvate

laudade taga istudes nautida ilusat ilma, head toitu ja jooki. Kohvikutes pakutakse eelistatult kohalikku toitu, et säilitada linna ajaloolisi traditsioone. Talupoed müüvad piirkonnas toodetud kaupu, väga hinnatud on mahetoodang. Linna uued majad ehitatakse vanade majade stiilis, et

säilitada vanalinnale omane ilme. Kitsastel tänavatel oli palju jalgratastega liiklejaid. Õhtusöök oli restoranis Zum Beispiel. Restoran on saanud kahel aastal tunnustuse parima mahetooraine kasutamise eest. Põllumajandustoodetest ligi 70% on mahetoorained. Kohapeal küpsetatakse gluteenivaba mahejuuretiseleiba, millele külastajad saavad soovi korral lisada oliivõli ja maitsevõid. Meie grupi eelistuseks kujunes sütel grillitud mahe kuke rinnafilee praetud

kitsejuustu, grillitud köögiviljade ja rikkalike lisanditega. Kes valisid aga kergelt suitsutatud lõhe, kiitsid väga prae lisandina mahespinatikastet, suviseid kartuleid koos värviliste köögiviljadega ja zumbasalatit. Magustoidu valikust eelistati creme brûlée, kuid kiidusõnad tulid ka kohapeal valmistatud maitsvatele jäätistele. Valmistatakse laktoosi- ja munavaba ning veganjäätist ja – sorbette. Järgmisel hommikul külastasime Porvoole kuulsust toonud Brunbergi šokolaadi tehase kauplust, kus oli väga suur valik kvaliteetseid šokolaade jt maiustusi, valikus olid ka gluteeni-, laktoosi- ja suhkruvabad tooted. Leo ja Liivi

Hotell Haikko Manor ja Spa

Haikko mõis ja spaa asuvad Porvoo linnast mõne kilomeetri kaugusel maalilises mereäärses looduses. Seal saab lihtsalt ööbida, veeta romantiline puhkus, nautida spaamõnuseid, tähistada meeldejäädavaid sündmusi või korraldada konverentse. Restoranis saab maitsta kohalikest toorainetest valmistatud erinevaid toite.

Haiko mõisa ajalugu ulatub juba 1362 aastasse, mil see kuulus Viiburi Dominikaanlaste kloostrile. Sajandite jooksul on mõis viiel korral tulekahjus hävinud, kuid iga kord uuesti üles ehitatud. 1965. aastal hakati mõisa uuesti renoveerima professor Armas Lindgreni originaalsete arhitektuurijooniste põhjal. Haikko on Soome esimene mõisahotell, mis avati 1966. aastal. Hotellis on 4 suurepärase sviiti, 5

luksuslikku tuba ja 18 klassikalist tuba. Kõik toad on sisustatud eriliselt, palju on kasutatud antiikmööblit.

Spaahotell avati 1974. aastal ja see asub mõisahotellist 50 meetri kaugusel ning mahutab 185 toas 400 inimest. Spaahotellis asub ka erinevate basseinitidega saunakeskus, konverentsikeskus ning jõu- ja treeningisaal. Saunakeskust saab külastada majast väljumata, võimalik on minna toast hommikumantlis otse saunakeskusesse. Mõisahotellis asub restoran, kus pakutakse spaahotelli külastajatele luksuslikku hommikusööki, võimalus oli kohvi kõrvale proovida ka erinevate maitsetega kuulsaid Runebergi kooke.

Igal laual oli vaasis värske roosiõis, mis lisas hommikusöögile erilist kauni meeleolu.

Huvitav oli spaahotellis korruste numeratsioon. Astusime tänavalt sisse ja sattusime kohe seitsmendale korrusele. Ilmselt hakatakse korruseid lugema mõisahotellist alates. Veel üllatas see, et saunakeskuses puudus Soomele omane kuum saun.

Reisi järgselt meenub mõtteis see, kuidas küll osatakse Soomes säilitada põlvest põlve vanu armsaks saanud asju, millele aastatega on lisandunud kordumatu väärtus ja ajaloo hõng. Eestis on samuti igal suguvõsal oma ajalugu koos edasi pärandatavate asjadega, mida võiks teistega jagada, kui endal neid enam vaja ei ole, kuid mis „kõnetaksid“ kedagi teist. Ehk võiks meilgi korraldada näiteks avatud ajaloo päevi, kus on eksponeeritud nii vanad majad kui ka vanad väärtuslikud esemed. Arvan, et paljudel peredel on alles selliseid esemeid, mida isegi muuseumides ei pruugi olla.

Peeter ja Karlo

Pernja küla, eestlaste hauad

Pernaja (rootsi keeles *Pernå*) on ajalooline küla ja endine vald Soomes Uusimaa maakonnas. Praegu kuulub Pernaja peale ühinemist 2010 aastal Loviisa linna omavalitsuse koosseisu. Loviisa asub Lõuna-Soome rannikul, umbes 90 kilomeetri kaugusel Helsingist.

Seosed Eestiga:

Pernaja piirkonnal on põnev ajalooline side Eestiga. 1906. aastal rändasid mitmed Eesti pered (peamiselt Pärisea poolsaare rannaküladest, siis Viinistult, Pärisealt, Turbunemest ja ka Mohni saarelt) üle Soome lahe ja asutasid endise Pernaja valla aladele **Kabböle eesti küla**. Lepingule kirjutati alla 29. juunil 1906. a-l. Kabböle oli aastakümneid ainus kompaktne eesti asundus Soomes, kus tegeleti kalapüügi, laevachituse ja piirituse salakaubaveoga.

Kabböle külast sirgus aastakümnetega hulk mehi,

kellel oluline roll Soome lahe merenduses, aga ka kaalukas osa Eesti Vabariigi ajaloos.

Tuntuim nimi on Aleksander Warma (ka Aleksander Varma), kes sündis 1890 .a. Viinistul ja koos vanematega rändas Soome 1906.a. Oli Eesti riigimees, diplomaat ja sõjaväelane (kaptenmajor), eksiilis peaminister Vabariigi Presidendi ülesandeis 30. märtsist 1963 kuni surmani. Aleksander Warma valiti Rootsis aastatel 1966, 1968 ja 1970 Eesti Komitee Asemike Kogusse. Suri 23. detsembril 1970, 80- aastaselt Stockholmis. Ta maeti ümber 25.08.2002 koos abikaasa Marta Warmaga Tallinna Metsakalmistule. Aleksander Warma oli koos vanematega Kabböle küla üks esimesi elanikke.

Kabböle eestlaste nimekirjas (raamat **Kabböle-ester**) on loetletud järgmised eestlaste perekonnanimed: Warma, Mikiver, Kristjankroon, Niitkröön, Pilmann, Piibemann. Tänapäeval Kabböles elavad eestlaste järeltulijad on soomestunud või rootsistunud.

Eestlaste hauad Pernaja kalmistul:

Kabböle külas kirikut ja surnuaeda ei ole, kõik siitilmast lahkunud maeti Pernaja küla kalmistule. Kuna meie aeg oli piiratud, siis kogu Pernaja kalmistut ei jõudnud me läbi käia, kuid mõned eestlaste perekonnanimedega haudu me siiski üles leidsime.

Ühele üsna massiivsele hauakivile oli raiutud sõnad **Johannes Varma perekond** ja ristkülikukujulisel kivil suur **R**-täht, mis suure tõenäosusega oli perekond Varma tunnus. **Johannes Varma oli Aleksander Warma isa.**

Leidsime ka hauaplatsi kahe hauakiviga. Ühel Jakob Mikiver (1878-1912) ja abikaasa nimi

Amalia Johanna (18.4.1880-3.8.1965). Teisel kivil Lainela nime all järgnevad nimed: Saga Elisabeth (26.7.1909-8.10.1973), Jakob Reinhard (21.1.1905-30.12.1999) ja Elvi Elisabeth (27.6.1932-28.3.2023). Ehk siis teisel kivil ilmselt Jakob Reinhardi abikaasa ja tütar. Jakob Reinhardi perekonnanimeks oli Lainela, kuid ta oli Jakob Mikiveri poeg, kes Soomes vahetas oma perekonnanime lihtsamaks ja suupärasemaks.

Meie giid arvas, et Jakob Mikiveril võis olla vanaisa näol seos meie tuntud näitlejatega Tõnu ja Mikk Mikiveriga, kes samuti olid pärit Kuusalu valla piirkonnast ja kes elasid pikka aega Loksas ning õppisid sealses koolis. Selles koolis oli aastatel 1920-1950 Tõnu ja Miku isa Arnold Mikiver õpetajaks ja koolijuhatajaks. Ka Pernaja kalmistule maetud Jakob Mikiveril oli poeg Arnold, kuid selle Arnoldi täiseesnimi oli Arnold Walter (1906 - 1985), Tõnu ja Miku isa eesnimi oli aga Arnold- Eduard (1896 - 1968). Koolijuhataja isa kohta võib leida andmeid tõenäoliselt Kuusalu kihelkonna kirikuraamatutest.

Ühes Kabböle küla 100-aastapäeva kokkutulekust kirjutatud artikli pealkiri on "Kabböle nimismees" puhkab Loksa kalmistul ja tekstiks: „Arnold Walter Mikiveri (1906–1985) hauakivi Loksa kalmistul on tagasihoidlik. Aastaarvud puuduvad, ainult nimi, rist ja lause: *Mälestus sinust jääb igavesti*. Sellel lausel on eriline tähendus vastaskaldal Pernajas. Loksas puhkab kohalik poiss, pärit Turbuneeme Prassi talust, aga samas Soome poiss...”. Arnold Walter Mikiver oli kõige kuulsam Kabböle salapiiritusevedaja. Siiski 1933. a. määrati vahelejäämise järel talle 2000 marga suuruse rahaträht ja kuue kuu pikkune vanglakaristus ja lõpuks 1938. aasta veebruaris saadeti ta Soomest sootuks välja ning mõne nädala pärast Danzigi, Königsbergi ja Riia kaudu jõudis ta tagasi oma sünnikohta Turbuneemes. 1948.a. arreteeriti ta Saksa ajal Omakaitstes osalemise ja hiljem metsavendluse pärast ning saadeti 25 aastaks Siberisse, kust naases koju 1963.a. Ja maetigi 1985.a. sügisel Loksa kalmistule, kus puhkab ka teine Arnold, siis Arnold-Eduard.

Seega **Pernaja Mikiverid ja Loksa Mikiverid on suure tõenäosusega sama suguvõsa kaugemad harud**, mis lahknesid juba 1800. aastate jooksul.

Veel üks huvitav seik.

Külastasime Kabböle küla piirkonnas muuseumi (Rönnäsi Saaristomuseo), seal eksponeeriti paati, mille ehitas 1907.a. paadimeister Joosep Piibemann ja kes selle paadi kinkis kalurile Johan Anderssonile, kes elas Sarvsalön Viassaares. Joosep Piibemann 1906.a. tuli samuti Kabböle külasse Viinistult ja tegi paadimeistrina tööd veel 1950-ndatel aastatelgi. Samas on teada, et Aleksander Warma ema nimi oli Elisabeth, neiupõlvenimega Piibemann. Suure

töenäosusega oli ta paadimeister Joosep Piibemanni õde. Nii Joosep Piibemanni kui ka Varmade pere saabusid Soome ühel ajal.
Laima ja Rein

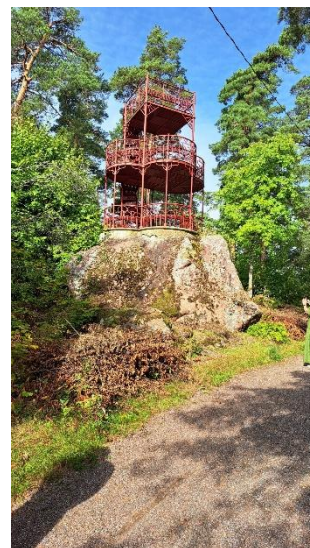
Kukkukivi vaatetorn

Kukkukivi vaatetorn asub Soomes Loviisa linnas Myllyharju kõrgendikul ning on üks linna omapärasemaid vaatamisväärsusi. Torn ei ole väga kõrge, kuid sulandub kenasti ümbrusesse. Torni projekteeris arhitekt K. Hjelt ning see valmis 1906. aastal. Torni iseloomustatakse kui ühte ilusamat Soomes. Karoliina Kaski on Soome matkateemalisel internetilehel Retkipaikka öelnud: Kukkukivi vaatetorn Loviisas on nagu mõne romantilise unistaja turulagritsast meisterdatud armas ilmutis.

Torn rajati algselt Loviisa kuurordi külastajate jaoks. Jalutuskäik Myllyharjule ning sealt Loviisa lahele avaneva looduse nautimine kuulus omal ajal lausa kuurordi külastajate terviseprogrammi juurde.

Tänapäeval on Kukkukivi mõnus jalutuskäigu sihtkoht. Tornist avaneb vaade üle Loviisa vanalinna, ümbritseva roheluse, Loviisa lahe ja kaugemale Soome lahe suunas. Myllyharju piirkond on populaarne jalutus- ja terviseradade poolest ning sinna pääseb mugavalt Loviisa kesklinnast.

Kukkukivi vaatetorni teeb eriliseks just ajaloo, arhitektuuri ja loodusvaate kooslus. See ei ole lihtsalt kõrge vaatetorn, vaid pigem väike romantiline juugendstiilis paviljon, mille punane metallkonstruktsioon mõjub keset rohelist metsa väga maaliliselt.

2012. aastal torn renoveeriti. Ülemine vaateplatvorm on 49 meetri kõrgusel merepinnast ja sealt avaneb ühelt küljelt vaade merele ja teiselt kaunile männimetsale. Torni aluseks on suur graniidirahn.

Sellel rahnul asus ka üks Struve kaare mõõtepunktidest. Olen kahel korral külastanud Norras, Hammerfesti linnas asuvat Struve kaare kõige põhjapoolsemat punkti. Tänu meie

reisigrupi liikmele Aivar Niinemägile saime väga põhjaliku selgituse Struve kaare tähendusest. Nimelt on Aivar olnud tihedalt seotud Struve kaare populariseerimisega. Üks Friedrich Georg Wilhelm Struve aastatel 1816 - 1855 eestvõtmisel Maa suuruse ja kuju mõõtmiseks rajatud triangulatsiooniahela punktidest asub Simunas. Kaar lõpeb Ukrainas, Musta mere ääres. Nii, et selle vaatamisväärsuse külastamise kohta saab tõdeda- kaks kärbest ühe hoobiga!
Siiri ja Ain

Loviisa vanad majad

29. augustil külastasime Loviisas vanade majade päeva, kus umbes 40 ajaloolist ja hoolega taastatud kodu avasid külastajatele oma uksed. Päeva teemaks oli „maja vaim“. Loviisa Vanade majade külastus moodus uudistades ja häid ideid kogudes. Traditsiooniline

üritus toimub juba 2005.a alates. Loviisa on Soome üks kauneimaid linnu lahe kaldal ja suurem osa ehitistest on puidust.

Nende väljanägemises on palju traditsioonilist ja soomelikku. Eks seetõttu ongi ellu kutsutud niisugune sündmus. Inimesed saavad tutvustada oma kodusid ja külastajad saavad ammutada inspiratsiooni. See on kaval ettevõtmine, et säilitada ja kaitsta aastatega hoitud eluviisi ja kombeid. Oli tore, et külastuspäevadeks

ei olnud majadest tehtud nn klantspilte – soomlastelt võiks üldse selles osas õppust võtta. Elu oli nagu tavapäevadel - nii mõneski majas oli remont käsil ja keegi ei lasknud ennast sellest häirida. Eestis on kombeks enne kodukohvikute päeva viia läbi vähemalt nädala pikkune koristamine ja küürimine, et kõik säraks ja läigiks. Olulisem on osata nautida hetke, mitte üle muretseda. Linlased on uhked oma ürituse üle, sest külastajaid on palju nii kodu- kui välismaalt. Ilmselgelt võidavad sellest ka

piirkonna turismiettevõtted. Leidsin paljudest külastatud kodudest tuttavaid elemente, aga oli ka palju teistsugust, ikkagi välismaa värk. Igatahes koju tulles jäi mind kummitama üks kaunis pastelne värvitoon, mida tahaksin oma elamises kasutada ja kindlasti olla julgem oma tegemiste tutvustamisel mõnel taolisel üritusel Eestimaal. Nii mõnedki kodud olid avanud ka oma väikese kohviku.

Pakuti nii traditsioonilisi soome hõrgutisi kui ka tänapäevaseid sööke - jooke. Kõik tundus olevat oma kätega küpsetatud ja elegantselt serveeritud. Väga meeldis Villa Labby perenaise oma aia õuntest tehtud kaneeline kook ja ise valmistatud vaniljekaste, oli nii lihtne aga väga maitsev. Hästi oli läbi mõeldud päevade korraldus: soetatud pilet oli käepaelana, mis võimaldas siseneda igasse soovitud kohta ja hõlbustas seeläbi oluliselt vanade majade külastamist.

Päeva mahtusid mõnusad jutuajamised majaomanikega ja palju nutikaid detaile kodudes. Paljude majade juures oli ka väike kohvik ahvatlevate küpsetistega. Kõige rohkem jäi mulle silma, kuidas vanu maju ei käsitleta lihtsalt

muinsustena, vaid toimivate kodudena, kus ajalooline ehitusviis, tänapäevane elu ja omanike isiklik käekiri moodustavad ühtse terviku. Inspireeriv oli näha, kui palju aitab ajaloolise miljöö väärtustamisele kaasa kogu naabruskond tervikuna. Meie võiksime saada inspiratsiooni, et lisaks erinevatele kodukohvikute ja avatud talude

päevadele võiks nende raames oma vanu maju ja nende lugusid rohkem nähtavaks teha ning luua võimalusi, kus omanikud saavad omavahel kogemusi ja praktilisi teadmisi jagada. Loviisast tulin tagasi mõttega, et pärandi hoidmine ei pea tähendama minevikku kinni jäämist – kui kogukond hoolib oma keskkonnast ja annab vanadele majadele uue elu, võib sellest kujuneda kogu piirkonna tugev identiteet ja tõmbenumber.

Kaili ja Pille

Malmgardi lossiekskursioon

Meie ringreisi viimaseks külastuskohaks oli Loviisa linna lähisel asuv suurejooneline Malmgårdi loss. Loss kuulub juba mitu sajandit Creutzide krahviperekonnale ja on ka täna Creutzide krahviperekonna kodu. Mõisa majandamist juhib 13. omanike põlvkonda esindav krahv Henrik Creutz.

Meie külastuse tegi eriliseks see, et lossis võttis meid vastu noor peremees ise.

Lossis ringi liikudes üllatas hoone autentsus ja see, et loss on jäänud sõdadest täiesti puutumata.

Malmgårdi enam kui neljasaja-aastases loos on aga meie jaoks üks eriti põnev seik, selle algus on seotud Eestist pärit naisega.

17. sajandi alguses, täpsemalt 1614. aastal abiellus Tartust pärit Catharina Hess von Wichdorff Ernst Creutziga. Catharinale kingitud maavaldustest kujunes Malmgårdi mõisa alus. Sellest ajast alates on Malmgård püsinud Creutzide suguvõsa käes.

Seega võib öelda, et Malmgårdi Creutzide enam kui 400 aasta pikkuse loo alguses seisab Eestist pärit leskproua Catharina Hess von Wichdorff. Catharina elas Malmgårdis elu lõpuni ning suri 1660. aastal.

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Praegune loss ise on tunduvalt noorem. 19. sajandi lõpul leidis krahv Carl Magnus Creutz, et senine ampiirstiilis puidust mõisahoone pole suguvõsa residentsiks piisavalt väärikas. Ta tellis arhitekt Frans Anatolius Sjöströmilt uue suurejoonelise peahoone, mis ehitati aastatel 1882–1885.

Punastest tellistest loss esindab historitsistlikku uusrenessansi, milles on eriti tuntavad

Hollandi ja Põhja-

Prantsusmaa arhitektuuri mõjud. See erineb märgatavalt tavapärasest Soome mõisaarhitektuurist.

Veel hämmastavam on see, mis on säilinud lossis sees.

1880. aastate lõpul loodud rikkalikud dekoratiivsed seina- ja laemaalingud on säilinud erakordselt algupärasel kujul. Nende juures pole tegemist tänapäevase rekonstruktsiooniga, külastajatel on võimalus näha algseid kujunduselemente ja sama kunstimaailma, mis loodi Creutzide jaoks 19. sajandi lõpul.

Ühed lossi kaunimad detailid on Muranos valmistatud klaasist kroonlühtrid. Perekonnas säilinud loo järgi saabusid Itaaliast Malmgårdi ka meistrid, kes lühtrid kohapeal kokku panid.

Malmgårdi erilisus ei piirdu ainult hoone ja sisustusega.

Säilinud on ka suguvõsa ja mõisa ajalooline arhiiv. Juba 19. sajandi lõpul oli see süstemaatiliselt korrastatud ja kataloogiseeritud. Mõisa kõige

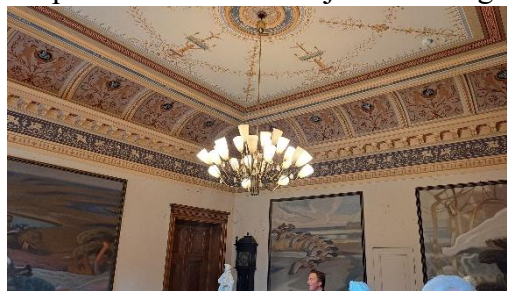

tähtsamaid dokumente ja ajaloolisi kaarte hoiti lossi tulekindlas võlvruumis, teisi perekonna dokumente aga ülemise korruse raamatukogus.

Tänapäevaks on ajaloolisest valdusest kujunenud mahepõllumajandusega tegelev mõis, kus kasvatatakse vanu teraviljasorte, nende hulgas ka Sangaste rukist. Jahvatatakse oma vilja ning mõisas tegutsevad talupood ja pruulikoda. Talupoes müüakse nii mõisas valmistatud kui ka piirkonna teiste väiketootjate kaupu. Valikus on Malmgårdi oma teraviljatoodetena jahud ja helbed ning õlu. Talupood seob mõisa ajaloolise põllumajandusliku tausta tänapäevase kohaliku

toidukultuuriga.

Üks Malmgårdi tuntumaid ja tulutoovamaid ettevõtmisi on mõisa pruulikoda Malmgårdin Panimo, kus valmistatakse käsitööõlut. Õlletootmise juures kasutatakse võimalusel mõisa enda põldudel kasvatatud teravilja. Oluline on kvaliteetse tooraine kasutamine ja traditsioonilise

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

käsitöö ühendamine tänapäevase pruulimistehnoloogiaga. Pruulikoda on toonud ajaloolisele mõisale täiesti uue tegevussuuna ning neid õllesid tuntakse ka väljaspool Malmgårdi.

Malmgård on väga eriline oma audentsusega ja järjepidevusega. Ühe perekonna lugu on siin katkematult kestnud alates 1614. aastast. Sama suguvõsa elab oma lossis, hoolitseb esivanemate pärandi eest, ning majandab samal ajal mõisat.

Malmgård on kultuuripärl, mida on erakordselt hästi suudetud Creutzide krahviperekonna poolt hoida.

Võrratult põnev reis ja palju inspireerivat! Suur tänu! 🍷 🍷 🍷

Küllli ja Indrek

